

.....

SPRÁVA O STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKU 2018

Rozšírené hodnotenie kvality a starostlivosti

POLNOHOSPODÁRSTVO

KLÚČOVÉ OTÁZKY A KLÚČOVÉ ZISTENIA

Aký je stav a smerovanie poľnohospodárstva vo vzťahu k životnému prostrediu?

Súčasný stav poľnohospodárstva je značne ovplyvňovaný vedecko-technickým pokrokom, ako aj politicko-ekonomickou situáciou v krajine. Na jeho budúce smerovanie výrazne pôsobí Spoločná poľnohospodárska politika EÚ, ktorá rozhodujúcim spôsobom prispieva k naplneniu stratégie Európa 2020 s dôrazom na tri ciele – potravinovú bezpečnosť, udržateľné využívanie prírodných zdrojov vrátane klimatických opatrení a vyvážený územný rozvoj. Na národnej úrovni boli prijaté dva strategické dokumenty týkajúce sa ďalšieho vývoja poľnohospodárstva, a to Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020, ktorého hlavným cieľom je udržateľný rozvoj pôdohospodárstva, a Envirostratégia 2030, ktorá zadefinovala ciele a opatrenia zamerané na udržateľné hospodárenie s pôdou.

Napriek prijatým cieľom a opatreniam od roku 1993 je pozorovaný kontinuálny pokles výmery poľnohospodárskej pôdy. V porovnaní rokov 2005 až 2018 bol zaznamenaný pokles všetkých chovných druhov zvierat okrem oviec, ktorých počet sa mierne zvýšil. V danom období došlo k zvýšeniu spotreby priemyselných hnojív a pesticídov, pričom produkcia väčšiny poľnohospodárskych

plodín s výnimkou obilnín a olejnin mala klesajúci trend. V roku 2018 výmera poľnohospodárskej pôdy v systéme ekologickej poľnohospodárskej výroby dosiahla podiel 9,85 % z celkovej rozlohy poľnohospodárskej pôdy. V roku 2005 tento podiel predstavoval približne len 4,4 %, pričom s výnimkou dvoch rokov (2012, 2013) sa neustále zvyšoval. Z dlhodobého hľadiska (1993 – 2018) podiel takto obhospodarovanej pôdy narástol o 9,23 %, čo predstavuje pozitívny trend, keďže aj jedným z hlavných cieľov Envirostratégie 2030 za oblasť udržateľného hospodárenia s pôdou je zvýšenie jej podielu v systéme ekologickej poľnohospodárskej výroby do roku 2030 minimálne na 13,5 %.

Aké sú interakcie poľnohospodárstva a životného prostredia?

Z dlhodobého hľadiska došlo k výraznému poklesu odberov povrchovej aj podzemnej vody využívanej v poľnohospodárstve. Od roku 2005 je tento trend viac-menej vyrovnaný.

Poľnohospodárstvo je najväčším producentom emisií amoniaku zo všetkých sektorov hospodárstva, a to aj napriek ich poklesu v rozmedzí rokov 1993 – 2017. Poľnohospodárska výroba sa podieľa tiež na emisiách skleníkových plynov. Od roku 1993 bolo zaznamenané ich zníženie, aj keď zo strednodobého hľadiska (2005 – 2017) je ich vývoj už bez väčších ročných zmien.

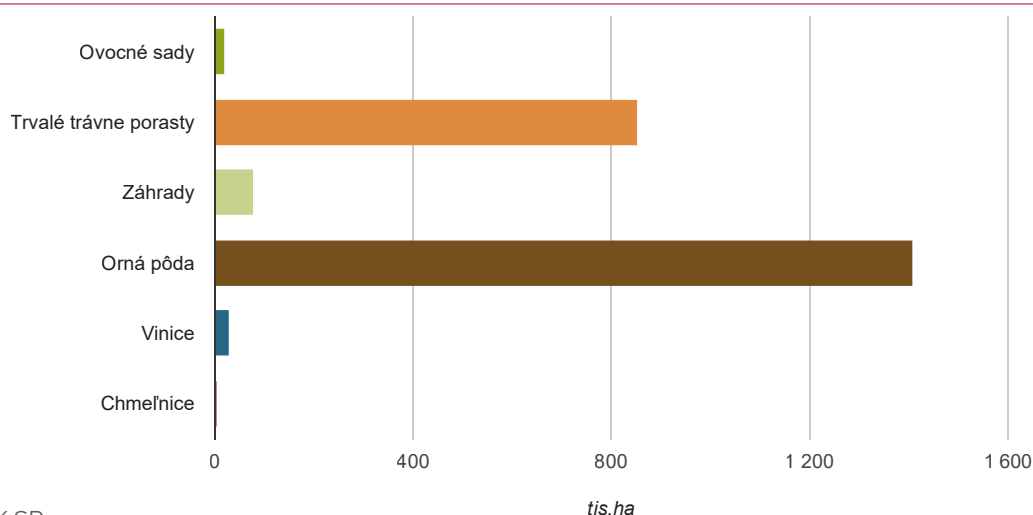
Od roku 2005 (len s výnimkou niektorých rokov) kleslo množstvo odpadových vôd vypúšťaných z poľnohospodárstva. Celková produkcia odpadov z poľnohospodárstva má od roku 2005 kolísavý charakter.

ŠTRUKTÚRA POLNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY

V roku 2018 predstavovala celková výmera poľnohospodárskej pôdy v SR 2 379 101 ha. Najväčšiu časť z tejto výmery tvorila orná pôda 59,17 % a trvalé trávne porasty 35,8 %. Naopak, najmenšie zastúpenie mali chmeľnice 0,02 %, ovocné

sady 0,71 %, vinice 1,1 % a záhrady 3,2 %. Vývoj pôdneho fondu je charakterizovaný ďalším ubúdaním poľnohospodárskej pôdy v prospech lesných, nepoľnohospodárskych a nelesných pozemkov.

Graf 101 | Štruktúra poľnohospodárskej pôdy k 31. 12. 2018

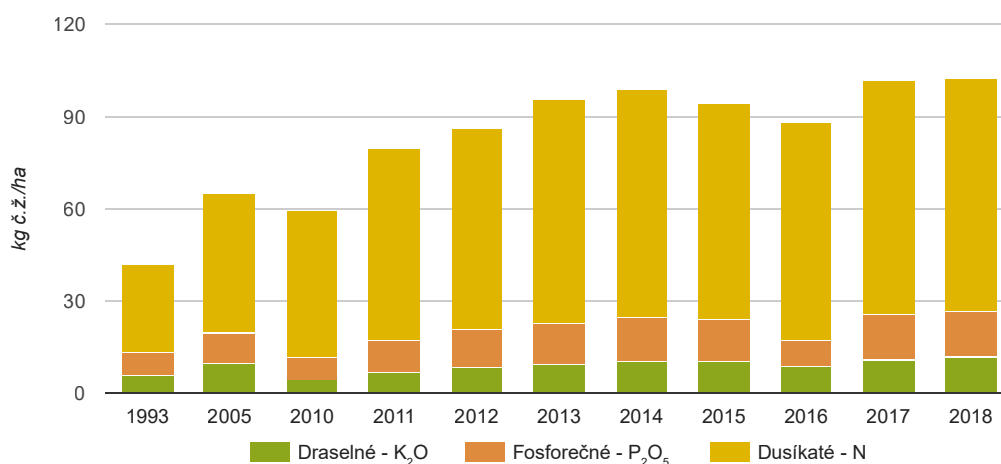
Zdroj: ÚGKK SR

SPOTREBA PRIEMYSELNÝCH HNOJÍV A PESTICÍDOV

Spotreba priemyselných hnojív predstavovala v roku 2018 102,4 kg čistých živín (č.ž.) na hektár poľnohospodárskej pôdy, čo bolo o 0,6 kg č.ž./ha viac ako v predchádzajúcom roku. So zmenami po roku 1989 v sektore poľnohospodárstva došlo

k výraznému poklesu spotrebovaných priemyselných hnojív v poľnohospodárstve. Od roku 2000 má však priebeh spotreby priemyselných hnojív kolísavý charakter s tendenciou opätovného nárastu.

Graf 102 I Vývoj spotreby priemyselných hnojív prepočítaných na N, P₂O₅ a K₂O

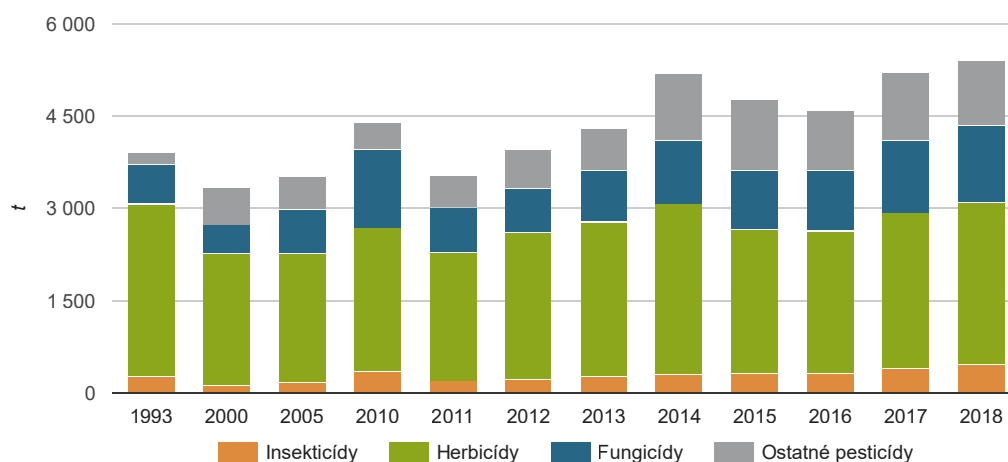

Zdroj: ÚKSÚP

Spotreba pesticídov medziročne vzrástla oproti roku 2017 o 191,4 t. V roku 2018 sa spolu aplikovalo **5 403,5 t** prípravkov na ochranu rastlín, z toho približne 2 650,6 t herbicídov,

1 235,7 t fungicídov, 456,7 t insekticídov a 1 060,6 t ostatných prípravkov.

Graf 103 I Vývoj spotreby pesticídov podľa skupín

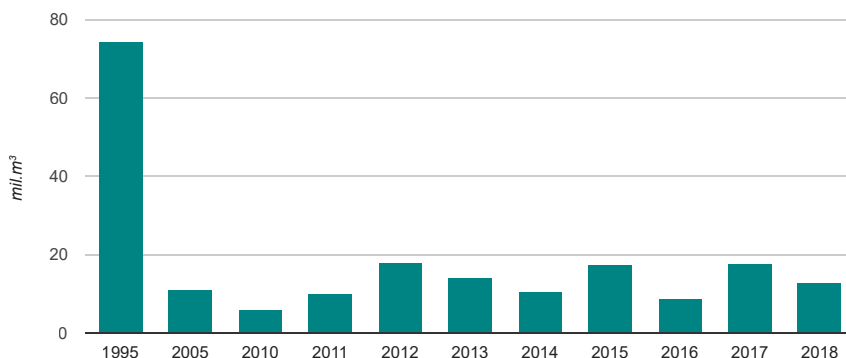
Zdroj: ŠÚ SR

VPLYV POĽNOHOSPODÁRSTVA NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Najväčšie odbery povrchovej vody v poľnohospodárstve sú pre účely závlah, pričom závisia od rozsahu a časového rozloženia prirodzených zrážok vo vegetačnom období. V roku

2018 odbery povrchových vôd pre závlahy dosiahli hodnotu 12,95 mil. m³.

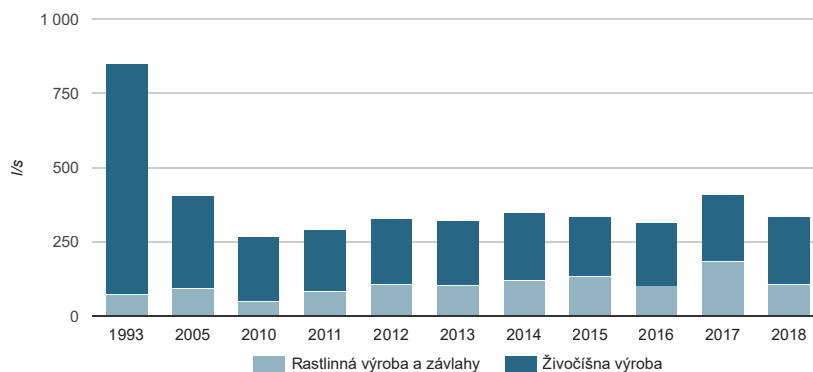
Graf 104 I Vývoj využívania povrchovej vody pre závlahy

Zdroj: SHMÚ

V roku 2018 predstavoval odber podzemnej vody v poľnohospodárstve 335,5 Ls⁻¹.

Graf 105 I Vývoj využívania podzemnej vody v poľnohospodárstve

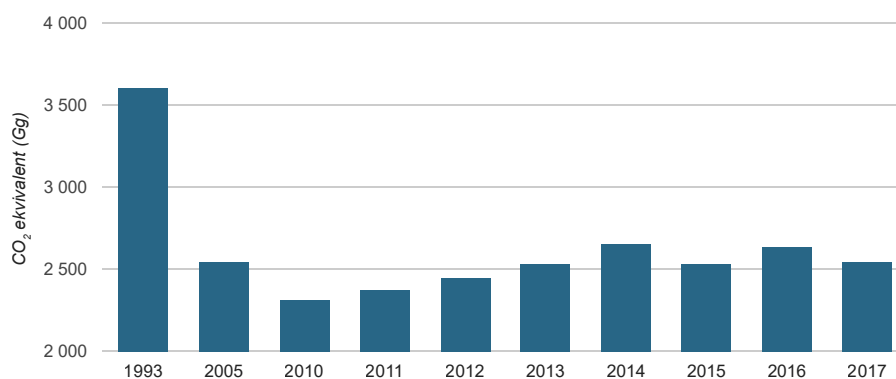

Zdroj: SHMÚ

Poľnohospodárstvo sa podieľa na **emisiách skleníkových plynov**, hlavne metánu (CH₄) a oxidu dusného (N₂O). V roku 2017 ním vyprodukované emisie vyjadrené pomocou CO₂

ekvivalentu predstavovali 6 % všetkých emisií skleníkových plynov v SR (bez započítania sektora LULUCF).

Graf 106 I Vývoj emisií skleníkových plynov z poľnohospodárstva

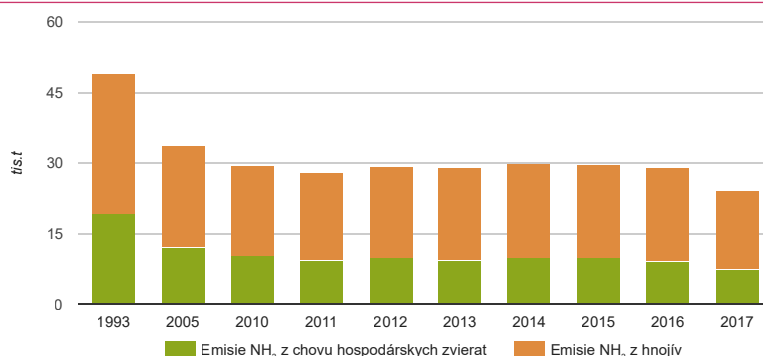
Zdroj: ŠÚ SR

Poznámka: Emisie stanovené k 11. 4. 2019

Poľnohospodárstvo je najväčším producentom amoniaku (NH₃). Emisie NH₃ majú od roku 2000 prevažne klesajúci

priebeh, pričom v roku 2017 bolo z poľnohospodárstva vyprodukovaných 24 044 t.

Graf 107 | Vývoj emisií amoniaku z poľnohospodárstva

Zdroj: SHMÚ

V roku 2018 bolo celkovo vypustených **115 323 m³ odpadových vôd** súvisiacich s poľnohospodárskou činnosťou, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2017 nárast o 16,7 %.

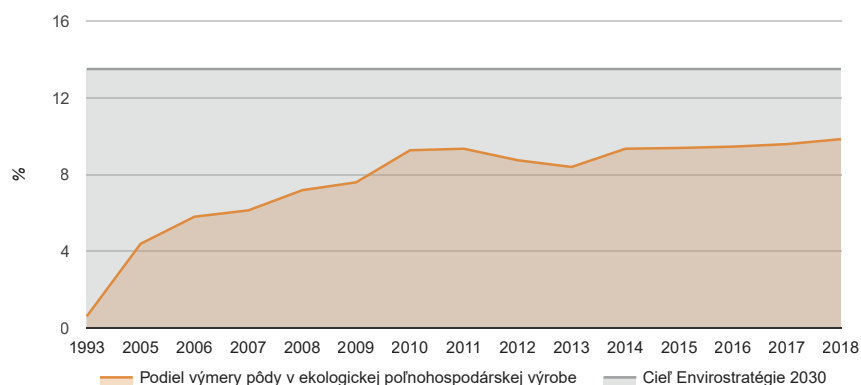
V danom roku bolo v poľnohospodárstve vyprodukovaných **508 466 t nebezpečných a ostatných odpadov**.

EKOLOGICKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA VÝROBA

V roku 2018 bolo v systéme **ekologickej poľnohospodárskej výroby** evidovaných spolu **802 subjektov** hospodáriacich **na výmere 192 143,1 ha poľnohospodárskej pôdy**, čo predstavuje 9,85 % z poľnohospodárskeho pôdneho fondu. V porovnaní s rokom 2000 sa táto výmera zvýšila o 133 803,1 ha.

Jeden z hlavných cieľov Envirostratégie 2030 za oblasť udržateľného hospodárenia s pôdou je do roku 2030 zvýšenie podielu obhospodarovanej pôdy v systéme ekologickej poľnohospodárskej výroby minimálne na 13,5 % z celkovej rozlohy poľnohospodárskej pôdy.

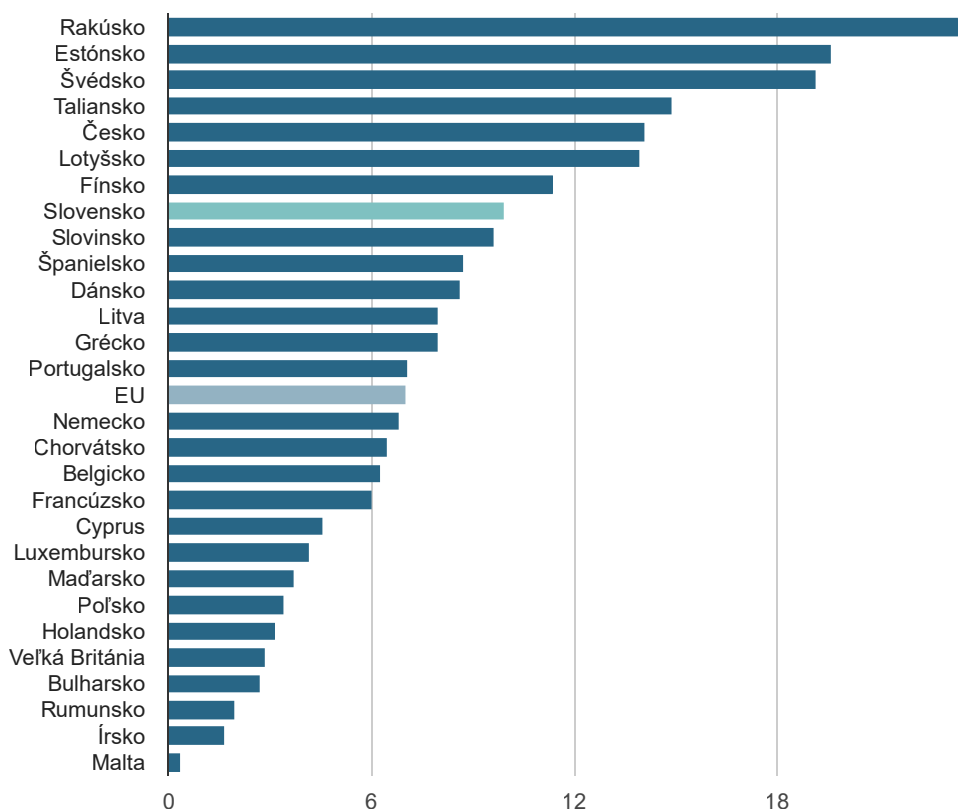
Graf 108 | Vývoj podielu výmery poľnohospodárskej pôdy v ekologickej poľnohospodárskej výrobe z celkovej rozlohy poľnohospodárskej pôdy

Zdroj: ÚKSÚP

V rámci porovnania krajín EÚ z roku 2017 sa SR radí mierou podielu pôdy obhospodarovanej v ekologickej poľnohospodárskej výrobe na ôsme miesto.

Graf 109 I Medzinárodné porovnanie podielu výmery pôdy v ekologickej poľnohospodárskej výrobe (2017)

Zdroj: Eurostat

PRODUKCIA BIOMASY A OBNOVITELNEJ ENERGIE Z POĽNOHOSPODÁRSTVA

Do kategórie biomasy na výrobu tekutých biopalív možno zaradiť hlavne olejiny a obilniny, z ktorých sa získavajú rastlinné oleje, ich deriváty (napr. metylestery rastlinných olejov, najmä repkového MERO) a alkoholy (etanol, metanol a ich deriváty – metyl-t-butyléter, etyl-t-butyléter). Do kategórie biomasy na výrobu plyných produktov sa zaraďujú zelené

uhľohydrátové krmoviny a exkrementy hospodárskych zvierat.

V roku 2018 bolo v prevádzke **74 zariadení na výrobu bioplynu** z poľnohospodárstva s celkovou produkciou bioplynu 248 tis. m³.

Tabuľka 033 I Celková ročná produkcia poľnohospodárskej biomasy vhodnej na výrobu tepla v SR (2018)

Plodina	Výmera (ha)	Úroda biomasy (t/ha)	Produkcia biomasy (t/rok)
Hustosiate obilniny spolu	564 121	4,5	2 521 622
Kukurica	179 033	8,5	1 516 411
Slničnica	68 795	7,3	504 265
Repka	154 163	6,2	958 893
Sady	6 801	1,0	6 801
Vinohrady	10 581	1,4	14 813
Nálet z TTP	275 000	0,9	233 750
Spolu	1 258 494	4,6	5 756 555

Zdroj: NPPC – VÚRV

PODPORA POĽNOHOSPODÁRSTVA VO VZŤAHU KU ZMENE KLÍMY A ŽP

Poľnohospodárstvo je značne vystavené nepriaznivým dôsledkom zmeny klímy. Výskyt náhlych intenzívnych búrkových zrážok v kombinácii s dlhšími obdobiami sucha spôsobujú nestabilitu väčšiny poľnohospodárskych ekosystémov. Naopak, procesy intenzifikácie a špecializácie poľnohospodárstva prispievajú k vytváraniu negatívneho tlaku na jednotlivé zložky životného prostredia.

V oblasti adaptácie poľnohospodárstva na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy je dôležité smerovanie Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ (SPP). V rámci politiky rozvoja vidieka SPP si členské štáty pripravujú vlastné programy v závislosti od ich potrieb, pričom aspoň 30 % celkového rozpočtu na rozvoj vidieka sa musí vyhradiť na environmentálne opatrenia a na adaptáciu na zmenu klímy a jej zmiernenie v poľnohospodárstve, ako aj v lesnom hospodárstve. V SR bol vypracovaný Program rozvoja vidieka SR na roky 2014–2020, na základe ktorého je poskytovaná finančná pomoc z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) prostredníctvom súboru opatrení zoskupených okolo 6 priorít rozvoja vidieka.

Priority 4 a 5 sú zamerané na posilnenie ekosystémov, efektívne využívanie zdrojov a podporu prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo odolné voči zmene klímy v odvetví poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva. K

dosiahnutiu týchto environmentálnych a klimatických cieľov na podporenej poľnohospodárskej pôde prispievajú nasledujúce opatrenia:

- agroenvironmentálno-klimatické opatrenie (platba na záväzky agroenvironmentálno-klimatického opatrenia);
- ekologické poľnohospodárstvo (platba na prechod na postupy a metódy ekologického poľnohospodárstva, platba na zachovanie postupov a metód ekologického poľnohospodárstva);
- platby v rámci sústavy Natura 2000 a podľa rámcovej smernice o vode (kompenzačné platby na poľnohospodárske oblasti sústavy Natura 2000);
- platby pre oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami (kompenzačná platba v horských oblastiach, kompenzačná platba na ostatné oblasti, ktoré čelia významným prírodným obmedzeniam, a kompenzačná platba na iné oblasti postihnuté osobitnými obmedzeniami).

V rámci uplatňovania týchto opatrení bolo v roku 2017 podporených 315 494,06 ha (16,64 % z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy), ktoré prispievajú k podpore biodiverzity a 315 052,43 ha (16,62 %) poľnohospodárskej pôdy, ktoré prispievajú k zlepšeniu vodného hospodárstva, k zlepšeniu obhospodarovania pôdy a prevencii erózie pôdy.